

DEBATTINNLEGG/KOMMENTARER

Vann for 40 år siden

Av John Mikal Raaheim

John Mikal Raaheim er spesialrådgiver i Tekna og redaktør for VANN

VANN på nett

Som medlem av Vannforeningen kan du søke etter og skrive ut artikler fra tidligere årganger av VANN helt tilbake til de første utgivelsene i 1966. Tjenesten er tilgjengelig via foreningens nettside www.vannforeningen.no.

VANNs over førti årganger inneholder et omfattende erfaringsmateriale fra fagområder medlemmene arbeider i. I 1969 var man i VANN opptatt av rensing av avløpsvann, og særlig av avløpsvann som ikke ble rensset. Det siste var det mye av. Dessuten var man opptatt av vassdragsvern.

Naturvern og månen

I 1969 var man blant mye annet engasjert i forberedelser til Naturvernåret i 1970 og av månen.

”Den norske regjering har følt det som en forpliktelse å ta de nødvendige initiativer for å sikre vårt miljø for etterslekten”, sa statsminister Per Borten under åpningen av møtet i Hovedkomiteen for naturvernåret

1970, i Oslo i februar 1969. I Hovedkomiteen satt Borten som formann sammen med flere andre sentrale politikere. Man var alt i 1969 enig om at ”den brede enighet om sakens viktighet er den beste garanti for at vi i løpet av kort tid skal få avverget de mest påtagelige farer for misgrep”.

Ellers var 1969 det året da Neil Armstrong, Michael Collins og Edwin Aldrin landet på månen med månelandingsfartøyet Eagle. Den 21. juli kl 18.54 ble ”Eagle” skutt opp fra månen for å møte romfartøyet ”Columbia”. Tre dager senere ble ”Apollo 11”-ferden avsluttet i Stillehavet. I Atlanterhavet seilte Thor Heyerdahl i papyrosbåten ”Ra” mot forlis ved Barbados.

Tause kollektive griser

I VANN nr 2 for 1969 finner vi et foredrag av sivilingeniør Cornelis Smits om ”Fremtidig kloakkutbygging i Norge”. Smits var faglig leder av Avløpssambandet Nordre Øyeren (ANØ) og ellers en sentral person i Vannforeningen.

Smits starter sitt foredrag i året 1372 med en forordning vedtatt av bystyret i Paris som påla alle som kastet ekskrementer og urin ut av vinduet mot gaten å rope "Gare l'eau", eller på norsk, "Se opp for vannet". Slik skulle de forbipasserende være advart for at de skulle kunne søke dekning. Smits mente at forholdene i Norge i 1969 var annerledes, men på noen områder ikke stort bedre. Ved hjelp av innlagt vann, WC og avløpsledninger griset man i 1969 ikke lenger til gatene, men i stedet bekker og elver. Og det gjorde man anonymt og uten å si fra. Mens man i Paris i 1372 var individuelle griser som varslet, var man i Norge i 1969 tause kollektive griser. Slik lå man på et vis etter pariserne på 1300-tallet.

Smits viste i foredraget sitt for øvrig til Norsk Institutt for Vannforsknings utredning av vann- og avløpsforholdene på Østlandet. En grundig utredning ifølge Smits. Ut fra denne gjorde han et overslag for hele landet. Frem til år 2000 trengte man ca 500 nye rensesanlegg for 3,1 millioner personer, 15 000 kilometer med nye avløpsledninger og 6 millioner meter stikkledninger, ca 300 000 kummer og et stort antall pumpestasjoner. Regningen var på forskrekkelige 10,4 milliarder kroner. Drifts- og vedlikeholdsutgiftene ville bli fordoblet fra 80 millioner kroner til 160 millioner kroner årlig. Smits var dessuten bekymret for de ca 500.000 fritidsboligene man ventet å ha i 2000, for avløpsforholdene i spredt bosetning og for avløp fra hoteller, veikroer m.v. Her var det mye å ta fatt i.

Refusjon for rør under 305 mm

Smits og flere av de andre bidragsyterne til VANN nr 2 i 1969 var naturlig nok opptatt av fremtidig finansiering av denne storstilte utbygging av avløpsledninger og rensesanlegg.

I 1969 var det "den nye" bygningsloven fra 1965 som ga kommunene rett til refusjon av kostnader til avløpsledninger innenfor bebygde områder og med dimensjoner under 305 mm. I noen kommuner praktiserte man ordninger med tilkoplingsavgifter som den enkelte grunneier ved kontrakt betalte inn til kommunen. Inntektene fra denne avgiften ble brukt til bygging av hovedledninger og rensesanlegg, men ordningen kunne ikke praktiseres i forhold til dem som alt var tilkoplek kommunalt avløpsnett. Kostnader som ikke ble dekket av refusjon og tilkoplingsavgift måtte kommunene selv dekke over driftsbudsjettet. Vassdragsloven hadde bestemmelser om kloakklag som kunne brukes til å tvinge frem kloakkering av områder som ikke hadde ordnet avløp, men disse var lite benyttet. For øvrig var kommunene henvist til frivillige avtaler og til lån fra staten. Landbruksdepartementet ga tilskudd til vannverk, men tilsvarende ordning for avløpsanlegg fantes ikke.

Man så for seg to nye finansieringskilder for å møte økte kostnader ved forsert utbygging av avløpsnett og rensesanlegg. For det første ønsket man innført en årsavgift for avløp tilsvarende de allerede eksisterende avgifter for renovasjon og vann. Dernest ønsket man, etter mønster fra

mange andre land, å få en ordning med statstilskudd til hovedledninger og rensaneanlegg.

Industriens avløpsforhold ble også omtalt. Mange bedrifter drev sin virksomhet uten tilfredsstillende rensing av avløpet. I hovedsak skyldes dette at man ikke hadde vært i stand til å stille konkrete krav til rensing. Dernest var man, igjen ifølge Smits, ”engstelig for store utgifter i en tid med økende internasjonal konkurranse”.

Lite lønnsom atomkraft

Den 24. mars arrangerte Vannforeningen møte om innstillingen fra Gabrielsenkomiteen. Gabrielsenkomiteen ble oppnevnt for å lage ”en oversikt over visse områder hvor samfunnet bør ta sikte på å bevare naturen mest mulig uberørt av vassdragsutbygginger”. Komiteen la frem sin innstilling allerede i 1963, men tilrådingen fra Industridepartementet forelå først 24. januar 1969. Det var det gode grunner til ifølge ekspedisjonssjef Dagfinn Mellum. Man hadde vært nødt til å forholde seg både til en innstilling om naturparker lagt frem i 1964 og til revidert konsesjonslovgivning presentert i 67.

Debatten på møtet i mars 1969 ble blant annet en debatt om hvor omfattende et vern av vassdrag skulle være og hvilke alternativer man hadde til vannkraft. Det ble blant annet vist til at atomkraft ikke ville være noe godt alternativ av økonomiske årsaker. De laveste kjente priser fra meget store atomkraftverk på 3,5 til 3,7 øre pr kWh lå fortsatt mer enn 1

øre pr kWh over prisen på rimelig norsk vannkraft. Om man regnet med vannkraftverkernes lange levetid ble prisforskjellen ytterligere gunstig i vannkraftens favør.

Varm sommer

Sommeren 1969 var sjelden i Norge. Det var varmt over hele landet noe det svært sjelden er. Relativt sett var det varmest på Røros, i Trondheim og i Bergen. Relativt sett!

Ellers var det i 1969 man fikk presentert de ”endelige” planene for Vaterlandsutbyggingen i Oslo. Her skulle man skape Norges største butikk- og forretningssentrum. Det vi fikk var Oslo-City, Galleri Oslo, Byporten med videre.

Kilder

Bjørnbæk, Gustav. Norsk vær i 100 år. Teknologisk Forlag 1994.

Bjørnsen, Bjørn. Norge etter 1945. J.W. Cappelen Forlag 1975.

Myhrstad, Jan Aug. ”Gabrielsenkomiteens innstilling”. Referat i VANN nr 2 1969.

Smits, Cornelis. ”Fremtidig kloakkutbygging i Norge. Kostnader - Finansieringsmuligheter”. VANN nr 2 1969.

Ross, Anton. ”Rettsreglene i dag om finansiering av kloakkanlegg i Norge”. VANN nr 2 1969.

Hvem Hva Hvor 1970. Chr. Schibsteds Forlag, Oslo 1969